

STŘET CIVILIZACÍ. BOJ O KULTURU A PROMĚNA SVĚTOVÉHO ŘÁDU

Samuel Huntington napsal knihu *Střet civilizací* v roce 1996.¹ Hlavní myšlenkou je předpoklad, že v následujících letech budou válečné konflikty probíhat nikoliv mezi státy, ale mezi civilizacemi. Otázky, následně řešené v práci, jsou: Západ a bod sváru nezápadních civilizací, vojenský a ekonomický kapitál nezápadních civilizací, vnitřní konflikt západní civilizace. Práce má charakter kladení si otázek k diskusi na základě teorie Samuela Huntigtona a návodnosti na vedení výuky žáků.

JAK TO NA SVĚTĚ MEZI CIVILIZACEMI FUNGUJE

Definice civilizace od různých autorů, které Huntington zmiňuje, řadí mezi základní znaky zejména kulturní vlastnosti, zvyky, světový názor a náboženství.²

Jak sami pro sebe, u nás, v České republice můžeme popsat tyto znaky? Které z nich pak jsou znaky celé západní civilizace? (svoboda, rovnost, individualismus, tolerance, liberální demokracie, antika – filozofie, křesťanství, judaismus, historické kulturní milníky) Vnímáme dnes příslušnost k nějaké civilizaci?

Huntington určuje devět civilizací na světě po roce 1920. Jsou jimi civilizace africká, buddhistická, čínská, hinduistická, japonská, latinskoamerická, islámská, pravoslavná a západní. Rok 1920 určuje vypořádání se světa s První světovou válkou. Období předtím určuje expanze západního světa, podrobení si velkých územních celků a prosazování křesťanství.³

Právě náboženství je výrazným znakem civilizace. Jak nás dnes ovlivňuje náboženství? Kde v naší civilizaci cítíme projev křesťanství. Je dnes vůbec korektní se definovat civilizace náboženstvím? Jinak můžeme vnímat vliv náboženství v sekulárních státech a v těch, kde je náboženství státem dané? Rys západní civilizace – šířící tolerance všeho a všech? Kdyby křesťanská církev byla státním náboženstvím, řešili bychom otázky gender-fluid, registrace homosexuálních párů, rovnoprávnost žen?

Strašné slovo universalismus

Nejvýrazněji se definuje konflikt mezi západní civilizací a zbytkem světa. Zásadním protějškem Západu jsou muslimské a asijské společnosti. Stručně je možné zásadní podněty konfliktu popsat jako arogance Západu, netolerance islámských států a asertivity asijských

---

¹ Huntington, Samuel P., *Střet civilizací. Boj kultur a proměna světového řádu.*, Praha 2001.

² Ibidem, s.33.

³ Ibidem, s.41-50.

států. Západní arogancí je zejména potřeba prosazovat svoji kulturu, kterou považuje za správnou, universální. Naopak zbytek světa chápe tuto potřebu jako imperialismus.⁴ Asijské země se snaží se Západem vyrovnat na poli ekonomickém, islámské země vojensky.⁵ Síla protizápadních zemí je ovšem ve společném nepříteli, kterým se stal Západ, díky své potřebě prosazovat arogantně universalismus.⁶

Slovem universalismus, nebo spíše západní universalismus, označuje Huntington západní víru v nejdokonalejší hodnotový systém, který by měli přijmou všechny civilizace. Západní hodnoty, instituce, kulturu považují za nejvyšší, osvícené, moderní, racionální a civilizované.⁷ Jakkoliv vnucovat jiné civilizaci svůj pohled, považuje Huntington za největší hrozbu a možný střet civilizací. Nabubřelost a přesvědčení Západu o své dokonalosti je nebezpečný motiv a je nutné se takových nároků zdržet.⁸

JAKÉ KARTY MAJÍ CIVILIZACE V RUKÁCH A JAK JE HRAJÍ

Podhoubí vojenského konfliktu vzniká zejména z hlediska vlastnictví a vývoje zbraní hromadného ničení. Západ je vybavený tak, že je schopný vojensky zasahovat kdekoli na světě. Další civilizace proto mají snahu převahu Západu vyrovnat. Pokud budou mít země mimo západní civilizace dostatečný arzenál, nebudou tak lákavým cílem.⁹ Jaderné zbraně v souvislosti s terorismem dávají nezápadním zemím potenciál být silným protivníkem. Celosvětovou brzdou by měl být zákaz šíření zbraní hromadného ničení v zájmu všech národů. Tendence propagovaná Západem, je ovšem vnímaná spíše jako úsilí o udržení hegemonie.¹⁰

Zbraně

Státy vlastníci v současnosti jaderné zbraně jsou: Spojené státy americké, Rusko, Velká Británie, Francie, Čína, Indie a Pákistán. Dnes je stále narůstající problém vývoje vojenského arzenálu a zejména zbraní hromadného ničení v Severní Korei, která v roce 2003 odstoupila od Smlouvy o nešíření jaderných zbraní a v roce 2006 oznámila uskutečnění zkoušky jaderné zbraně. Informace o vývoji zbraní jsou pro zbytek světa spíše spekulativní. V roce 2020 a také na začátku roku 2021 proběhla v Severní Koreji vojenská přehlídka, demonstrující teatrálně vývoj zbraní země. Na příkladu Severní Koreji lze sledovat i systém sankcí ekonomicky

---

⁴ Ibidem, s.214.

⁵ Ibidem, s.215.

⁶ Ibidem, s.213-217.

⁷ Ibidem, s.378.

⁸ Ibidem, s.382.

⁹ Ibidem, s.127-128.

¹⁰ Ibidem, s.223.

vyspělejších zemí vůči zemi porušující lidská práva, mezinárodní dohody o nešíření zbraní hromadného ničení a demokratizaci.¹¹

Peníze

Kromě síly a postavení civilizací definované vojensky, je i kapitál ekonomický. Asijské země (zejména Čína) jsou díky rostoucí ekonomické síle stále více imunní proti západnímu tlaku. Západ nemá možnost, jak prosazovat své hodnoty v oblasti lidských práv, nebo demokratických principů. Sankce za porušování lidských práv nejsou pro asijskou civilizaci již tak citelné.¹²

Podporujeme porušování lidských práv obchodními styky?¹³ Jak se můžeme dívat na obchodní styky některých zemí s nacistickým Německem?

Je to jako mezilidské vztahy v jedné skupině dětí (menší míra přijímání kompromisů). Každý je z nějaké rodiny (historický vývoj) a něčemu věří (náboženství), má svoje povahové rysy (panovačný, extrémista, asertivní), má velkou, malou, či žádnou svačinu (blahobyť, chudoba, hlad) a v lavici prak s hrstí kamení, nebo chuť se prát osobně (zbraně hromadného ničení, teroristické útoky). V jedné třídě (na jednom světě) se jich musí devět (devět civilizací) domluvit, kam se půjde (další historický vývoj).

U koho bude party

Boj o postavení civilizací je hrán na množství polí. Kromě vojenského a ekonomického je Huntingtonem popsán i na poli kulturním. Příkladem je hlasování o konání Olympijských her v roce 2000, které proběhlo v roce 1993. Hlavní soupeření probíhalo mezi Západem bojujícím za pořadatelství v Sydney (vítěz) a Asií za Peking.

Z dnešního pohledu je rozdělení konání letních a zimních Olympijských her, dle civilizací, od roku 2000 (poslední odhlasované místo konání Olympijských her je do roku 2028) je v poměru: Západ – osmkrát pořadatelství, Asie – čtyřikrát, Rusko - jedenkrát, Latinská Amerika – jedenkrát.

---

¹¹ Evropská rada, *Omezující opatření EU vůči Severní Koreji*, <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/sanctions/history-north-korea/>, vyhledáno 28.1.2021.

¹² Viz pozn. 1, s.228.

¹³ Čína, články Amnesty international, <https://www.amnesty.cz/hledat?country=cn>, vyhledáno 27.1.2021, North Korea, <https://www.ploughshares.org/topic/north-korea>, vyhledáno 30.1.2021.

Opět se můžeme ptát, zda pořádání Olympijských her v zemích porušující lidská práva není legitimizací.

Hlasování pro pořadatelské město bylo reakcí na Vídeňskou deklaraci a akční plán z roku 1993.¹⁴ Vídeňská deklarace byla významným dokumentem v oblasti celosvětového prosazování a ochrany lidských práv. Na světové konferenci o lidských právech byla ustanovena pozice vysokého komisaře OSN pro lidská práva. Nicméně západní země nebyly na jednání dobře připravené a z navrhovaných opatření bylo schváleno a přijato pouze minimum. Nezápadní země na tomto poli Západ předčily.¹⁵

Jako příklad současnosti je možné uvést odstoupení sponzorských firem Škoda auto, Nivea, Ligui Moly a dalších od konání Mistrovství světa v ledním hokej 2021 v Bělorusku, které se potýká s diktátorským režimem Alexandra Lukašenka.

Stránky organizací, které vytváření interaktivní mapy válečných konfliktů

<https://ucdp.uu.se/?id=1&id=1> a demokratizace ve světě:

<https://freedomhouse.org/explore-the-map?type=fiw&year=2020>.

JAK TO VYPADÁ U ZÁPADU DOMA

Zajímavý pohled do budoucna zmiňuje Huntington ve spojitosti s migrací. V platnosti zůstává, že západní civilizace se potýká s nízkou porodností oproti jiným. V případě přistěhovalectví zalidňují hostitelské země výrazněji příslušníci nezápadních civilizací. Okupace neprobíhá vojensky, nýbrž imigračně.¹⁶ Imigranti nejčastěji nejsou intelektuální elitou a vyznačují se nechutí integrovat se do země kulturně, jazykem nebo náboženstvím. Významnou událostí a velkým problémem pro západní svět, zejména pro Evropu, se stala migrační krize způsobená ve větší míře válkou v Sýrii, Afghánistánu a Iráku. Huntingtonův předpoklad byl zejména o imigraci z afrických zemí. Současná migrační krize, sice v menší míře, je způsobena i imigranty ze zemí Eritrea, Nigérie a Somálsko.¹⁷

V době vzniku považoval Huntington západní civilizaci na vrcholu, ve zlatém věku.¹⁸ Válečné konflikty ohrožující Západ zcela absentovaly, civilizace je zaštitěna organizacemi

---

¹⁴ Viz pozn. 1, s.232.

¹⁵ Ibidem, s.230.

¹⁶ Ibidem, s.235.

¹⁷ Asylum in the EU Member States, <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/7203832/3-04032016-AP-EN.pdf/790eba01-381c-4163-bcd2-a54959b99ed6>, vyhledáno 29.1.2021.

¹⁸ Viz pozn. 1, s.368.

OSN, NATO, WHO, EU, západ netrpí zásadními válečnými konflikty z vnější strany. Narůstající problém je ovšem dnes nutné vnímat zejména uvnitř západní civilizace. Například zpochybňování demokratických principů.

Jak je možné hodnotit politiku již bývalého prezidenta USA Donalda Trumpa, který je označován za jednoho z mála Amerických prezidentů, který nezačal žádný válečný konflikt/ účast USA na válečném konfliktu a jehož diplomacie výrazně zlepšila vztahy historicky znesvářených zemí, ovšem přinesl značný rozvrat USA uvnitř?

Své stoupence podnítil k násilnému vniknutí do sídla kongresu, odmítal uzнат demokratický systém volby prezidenta a neúčastnil se dětinsky inaugurace Joe Bidena.¹⁹ USA považovaná Huntingtonem za vedoucí zemi západní civilizace, tak dostala značnou ránu do svého nitra a byl znevážen demokratický systém takovou institucí, která má být nejvyšším symbolem západní demokratické civilizace. Je snad takový pokles vzoru legitimizující k pohrdání důstojnosti, morálky, či etiky na půdě poslanecké sněmovny České republiky v podání poslance Lubomíra Volného?²⁰ Nebo naprosté znevažování výnosu Ústavního soudu o změně volebního řádu do poslanecké sněmovny premiérem Andrejem Babišem?²¹ Je možné, že je započata fáze, kdy se kyvadlo rozvoje západní civilizace od zlatého věku pomalu klesá? Po jakých příčinách se můžeme ptát? Chybí nám společný nepřítel, který je velkou motivací pro nezápádní země? Je to z pohodlnosti západní civilizace, která se svými hodnotami počítá s takovou samozřejmostí, že o mě vůbec nepečuje? Kdo by se dnes za češství postavil s vůlí obrozenců? Kdo vnímá svoji kulturu založenou na křesťanství?²²

Západní společenství (zde myslíme zejména Evropu) se opírá o stěžejní základnu v podobě obrany bezpečnosti ztělesňovanou NATO, sdílené víry ve vládu zákona a parlamentní demokracie, liberálního kapitalismu a volného obchodu, sdíleného evropského kulturního dědictví vyvěrajícího z odkazu Řecka a Říma přes renesanci až ke sdíleným hodnotám, postojům a civilizaci našeho století. V definovaných základech západního společenství není

---

¹⁹ Kubant, Vít, *Vniknutí Trumpových příznivců do Kapitolu*, https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/usa-protest-protesty-v-americe-donald-trump-nepokoje-prezidentske-volby-usa_2101071405_vtk, vyhledáno 29.1.2021., Hiller, Patrick, Dover, Michelle, *The Capitol attacks*, <https://www.ploughshares.org/issues-analysis/article/capitol-attacks-exposed-americas-flawed-exceptionalism>, vyhledáno 29.1.2021.

²⁰ Záznam z poslanecké sněmovny, https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/volny-snemovna-rvacka-hanzel_2101211726_kno, vyhledáno 29.1.2021.

²¹ Záznam brífinku Andreje Babiše, https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/andrej-babis-volebni-zakon-ustavni-soud-snemovni-parlamentni-volby-2021_2102031431_ako, vyhledáno 29.1.2021.

²² *Ibidem*, úvaha s.370 – 375.

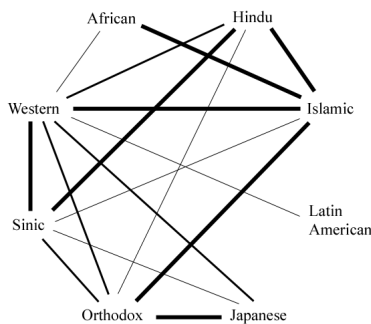
křesťanství uvedené jako základ západní civilizace, jako jej považuje Huntington. Zcela zjednodušeně se tímto Evropa dovedla sekularismus k vrcholu.²³

Jaký vliv může mít náboženství na civilizace dnes? Když se západní civilizace (evropská) odtrhla od křesťanství natolik, že není ani jejím psaným základem? Co od náboženství můžeme sami pro sebe čekat? Novou modlou západní civilizace je materiální zisk. Blaho definované majetkem (vlastní bydlení, auto, dovolená). Náboženství by mělo mít funkci alespoň chvilkového oprostění od konsumu a zamyšlení nad jinými hodnotami (vztah člověka k člověku, radost definovaná nemateriálně, potřeba státu/společenství přispívat nejen na daních ale i pro potěšení duše). Je to pro nás v něčem prospěšné? Jak jsou na tom země, které mají státní náboženství? Jsou tímto na svém civilizačním duchu silnější?

Jedním z příkladů státu kandidujícího do Evropské unie je Turecko.²⁴ Turecko je sekulárním státem již pouze na oko. Státním náboženství je zde prakticky islám.

Jak se díváme na možnost přijetí do Evropské unie (západní civilizace postavené dle Huntingtóna na křesťanství, která se jej zřekla) země, která má neoficiálně islám jako státní náboženství? Jak se díváme na potencionální kandidátské země Kosovo a Albánie? Není nezakotvení křesťanství jako základu již tak bezmezná tolerance, že se stane realitou, že Evropa skutečně bude nábožensky více zastoupená muslimy?

"Emerging alignment" of civilizations, per Samuel Huntington's theory in *The Clash of Civilizations* (1996)

OBR. Konfliktní vztahy jednotlivých civilizací,

https://cs.wikipedia.org/wiki/St%C5%99et_civilizac%C3%AD#/media/Soubor:Huntington_Clash_of_Civilizations_chart.gif

²³ Anonym, *Role náboženství v současné Evropě*,

http://www.bbc.co.uk/czech/specials/1612_omni_bre_OK/page3.shtml, vyhledáno 29.1.2021

²⁴ European Commission, An official website, https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/countries/detailed-country-information/turkey_en, vyhledáno 4.2.2021

SEZNAM LITERATURY A ODKAZŮ

Huntington, Samuel P., *Střet civilizací. Boj kultur a proměna světového řádu.*, Praha 2001.

Anonym, *Role náboženství v současné Evropě*,

http://www.bbc.co.uk/czech/specials/1612_omni_bre_OK/page3.shtml.

Čína, články Amnesty international, <https://www.amnesty.cz/hledat?country=cn>.

Asylum in the EU Member States, <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/7203832/3-04032016-AP-EN.pdf/790eba01-381c-4163-bcd2-a54959b99ed6>.

European Commission, An official website, https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/countries/detailed-country-information/turkey_en.

Evropská rada, *Omezující opatření EU vůči Severní Koreji*,

<https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/sanctions/history-north-korea/>

Fňukal, Miloš, Problémové oblasti současného světa, <https://geography.upol.cz/...pdf>

Hiller, Patrick, Dover, Michelle, The Capitol attacks, <https://www.ploughshares.org/...ism>.

Kubant, Vít, *Vniknutí Trumpových příznivců do Kapitolu*, https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/usa-protest-protesty-v-americe-donald-trump-nepokoje-prezidentske-volby-usa_2101071405_vtk.

Míra demokracie, interaktivní mapa, <https://freedomhouse.org/...020>.

North Korea, <https://www.ploughshares.org/...rea>.

Seznam válečných konfliktů 1816 – 2007, <https://correlatesofwar.org/...ist>.

Válečné konflikty celosvětově, interaktivní mapa, <https://ucdp.uu.se/...d=1>.

Záznam z poslanecké sněmovny, jednání poslance Volného, https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/volny-snemovna-rvacka-hanzel_2101211726_kno.

Záznam brífinku Andreje Babiše, https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/andrej-babis-volebni-zakon-ustavni-soud-snemovni-parlamentni-volby-2021_2102031431_ako.